

Gemeente van Christus,

Er zijn meerdere beelden van God te vinden in de bijbel. Maar wat we in Exodus 24 aantreffen, is misschien wel de meest wonderlijke. Vervreemdend zelfs: Mozes en 73 anderen zitten daar “boven op de berg”. Ze eten en drinken en: “... ze zien de God van Israël. Onder zijn voeten was er iets als een plaveisel van saffier, helder stralend als de hemel zelf.

Deze vooraanstaande Israëlieten zagen God, maar werden niet door Hem gedood”.

In Exodus 33 vraagt Mozes aan God of hij Gods majesteit mag zien. Maar, zegt God dan, “...geen mens kan Mijn aangezicht zien en in leven blijven.”

Het enige wat die 74 daar op de berg van God zien is iets als een heldere, stralende blauwe uitgestrektheid “onder Gods voeten”. Fascinerend en mysterieus...

Het deed me denken aan een beroemd schilderij, gemaakt in 1951 door de Joodse kunstenaar Barnett Newman: Cathedra. Cathedra betekent zoiets als: troon, zitplaats. De ondertitel van dit schilderij is dan ook: De troon van God.

Newman heeft zich o.a. laten inspireren door de Kabbala, een verzameling Joodse mystieke geschriften.

Het is een indrukwekkend werk, niet alleen vanwege de afmetingen: het is ongeveer 2.5 bij 5.5 meter groot. Maar ook vanwege de bijzondere dieptewerking die ervan uit schijnt te gaan. Die ontstaat doordat er in totaal zeven verschillende lagen blauw over elkaar zijn geschilderd.

Newman nodig de toeschouwer uit om er vlak voor te gaan staan. Zodat je als het ware in dat (hemelse) blauw kunt verdwijnen. Google het maar eens, als je wilt.

Newman wilde, zoals hij zelf zegt, met zijn werk terug naar de leegte. Na de verschrikkingen van de 2^e Wereldoorlog / Holocaust waren alle traditionele beelden, zeker ook die van God, voltooid verleden tijd. Newman verwierp elke gevestigde vorm van beeldvorming.

Abstracter dan dit kan bijna niet. Niet iedereen heeft daar begrip voor. (NB ik weet niet wat jullie er van vinden?!). In 1997 werd het schilderij - in het Stedelijk museum in Amsterdam - door een bezoeker met een stanleymes vreselijk toegetakeld.

Een zó abstract beeld (als je het zo kunt noemen) roept blijkbaar agressie op. Agressie omdat dit schilderij - dit beeldloze beeld van God - niet overeenkwam met de beelden in het hoofd van de dader.

Toen ik dat las, dacht ik terug aan foto's van die gigantische, eeuwenoude Boeddhabeelden in Afghanistan, die in 2001 door de Taliban met explosieven werden vernield. Deze gelovigen voelden zich geroepen om deze - in hún ogen en beleving - “afgoderij” te verwijderen. Dat het Boeddhisme geen godsdienst is en dat Boeddha niet als een god vereerd wordt, daarvan was men blijkbaar niet van op de hoogte. Beeldenstorm, letterlijk en figuurlijk.

Ook dichterbij huis: ten tijde van de Reformatie voelden de kersverse protestanten zich geroepen om al die (afgods-)beelden uit katholieke kerken en kloosters te vernielen of weg te halen.

Nog dichterbij huis, maar langer geleden: Bonifatius die heilige eiken omhakte, omdat die door de toenmalige bewoners van Friesland werden vereerd.

Andermans beelden, beelden van God die verschillen van die van jou, kapótslaan, waar komt die agressieve onverdraagzaamheid vandaan?

In een artikel van Eugen Drewerman over het tweede verbod (geen gesneden beeld van God maken en zijn Naam niet ijdel gebruiken) las ik: “Hoe meer angst mensen hebben, des te meer zullen ze geneigd zijn om God in vaste vormen te concretiseren.”

Maar wat voor angst is dat dan? Daar ging Drewerman niet op in.

Maar ik vermoed zelf dat het angst is die voortkomt uit onzekerheid. Ons leven is per definitie onveilig. Er kan oorlog uitbreken, je kunt zomaar ziek worden. Anderen kunnen jou bedreigen: asielzoekers die een woning krijgen terwijl jij daar al jaren op zit te wachten. Mensen die op jouw baan uit zijn. Er is uiteindelijk slechts één zekerheid in het leven: dat we allemaal op een dag zullen sterven. En dat ervaren velen als een allergrootste bedreiging

Waar ieder mens - denk ik - bewust of onbewust naar op zoek is, is geborgenheid. Liefst volkomen en voor altijd. Godsdiensten, religies komen aan dat verlangen tegemoet. Bieden een zekere vorm van zekerheid en geborgenheid. Die boodschap wordt en woord en vaak ook in (concrete) beelden overgebracht: "God is een liefdevolle Vader in de hemel, bij wie wij als zijn kinderen geborgen zijn. In tijd en eeuwigheid." - "God is een zorgzame Herder, die al zijn schapen en lammeren liefdevol hoedt en leidt naar grazige weiden." Psalm 23 is niet voor niets de meest geliefde psalm voor veel gelovigen. Om maar eens twee overbekende beelden te noemen.

Als je met dit soort helder omschreven beelden van God bent opgegroeid en daar je zekerheid, je gevoel van geborgenheid aan ontleent, als je er bovendien van overtuigt bent dat God zó is en niet anders, omdat jij Hem zó ervaart, of wilt ervaren, dan kan het agressie uitlokken als daar aan getornd wordt. We willen juist graag bevéstigd worden in ons geloof, toch? In ons beeld van God. Want hoe meer mensen het zó geloven en ervaren, hoe geloofwaardiger het wordt. Zo ongeveer werkt het. Bewust, maar veel vaker onbewust. Kom dus niet aan mijn beeld van God!

Afgelopen week deed ik mee aan een sesshin (Zenmeditatie) in Doetinchem, olv de NL Zen Meester Willem Scheepers. Willem schrijft in een van de overdenkingen in zijn boek "Zitten als een berg, stromen als een rivier: "Een van de krachtigste hechtingen die we hebben, is die aan ons eigen gelijk (! RN). Soms is die hechting nog sterker dan aan ons geluk, of zelfs aan ons leven. En dat geldt zeker ook op religieus gebied, voegt hij daar aan toe."

De wereld zit zó in elkaar als ik die ervaar! Dat kan toch niet anders?

Mijn manier van geloven is de ware...mijn beeld van God is het ware...Het kan toch niet anders zijn dan ik het geloof en ervaar?!

Zo'n meditatieweek is er oa om los te komen van dit soort denken en beleven...

Maar als het geloof en ons beeld van God – en ons beeld van de wereld om ons heen - zó in vaste vormen gegoten wordt, dan verdwijnt het leven eruit. Dan stolt en verstart het. En snijden we het bovendien toe op onze eigen maat.

We maken God hanteerbaar. We kunnen Hem (hoezo: Hem???) voor ons karretje spannen.

Maar dat beeldverbod - geen gesneden beeld maken - is er niet voor niets. En het heeft niet alleen betrekking op houten of stenen beelden, van afgoden of van God zelf. Maar ook op alle denk-beelden die wij van God maken. Als het over deze thematiek gaat, denk ik altijd aan een uitspraak van meester Eckhart, middeleeuws dominicaan en mysticus: "Elk beeld dat je van God hebt (of maakt), zit er per definitie naast!" Per definitie!

Als God zich in het begin van Exodus aan Mozes openbaart, vanuit die brandende doornstruik, dan zegt Hij in antwoord op Mozes' vraag hoe zijn naam luidt: "Ik ben er zoals ik er zijn zal." Maw: je kunt me niet vastleggen of vastpinnen of precies omschrijven wie Ik ben. Je zult het wel ervaren hoe en wat, als de tijd daar is....

Niet God vastleggen in jouw eigen denkbeeld, dus. Want als je dat wel doet, komt er vroeg of laat alleen maar ellende van. Het roept agressie op. Ik hoef u er de voorbeelden niet van te noemen, lijkt me. Dat is één.

Het tweede is fundamenteeler: elk beeld van God zit er niet alleen per definitie naast. Maar het is per definitie ook altijd **jouw beeld. Het is jouw geloofsbeleving. Heel persoonlijk, subjectief.**

Jouw ervaring en beleving zijn per definitie altijd persoonlijk en subjectief!

Het is allemaal niét zoals jij het ziet, hoort, ruikt, ervaart, gelooft!

Dat brengt ons bij de evangelielezing van vanochtend. Daarin wordt dat bekende beeld (!) gebruikt van de balk in je eigen oog en de splinter die je zo graag wilt verwijderen uit het oog van de ander. Omdat die ander het gewoon niet goed ziet! Dat kan op het gebied van geloof zijn of van politiek. Of van wat dan ook maar. Maar je realiseert je vaak niet dat je altijd en overal zelf een balk in je oog hebt. Wat dat voor een balk is? Het is net al genoemd: het staat niet symbool voor jÓuw specifieke opvatting over iets, waarin die ander het niet goed zou zien. Maar hij staat symbool voor precies dat persoonlijke, altijd subjectieve van jouw beleving.

Het is een fundamenteel uitgangspunt in het Zenboeddhisme dat je de wereld om je heen normaal gesproken niet ziet, hoort, ervaart zoals ie werkelijk is. Maar altijd op een of andere manier gefilterd. Door jouw ervaringen, de plek waar je woont, je opvoeding etc. Jouw ik, jouw ego zit er altijd tussen. En die versluiert jouw blik. Kleurt jouw ervaringen.

Op het moment dat je je dat werkelijk realiseert en jouw handelen daarop aanpast, kun je in principe de balk uit je oog verwijderen. Maar voordat je het weet zit ie er weer in. En kun je hem opnieuw verwijderen.

Ik verzeker je dat je dan met een heldere blik naar de ander kijkt. Dat je heel anders naar de ander kijkt. Omdat je je óók realiseert dat die ander dus precies zo in elkaar zit als jij.

Ook alles op háár of zijn manier subjectief ervaart. Je staat wat dat betreft dus op gelijke hoogte, zal ik maar zeggen.

Of anders gezegd: je zit er als het om “de waarheid, of de werkelijkheid” gaat allebei altijd naast! 😊

Ik mag dit jaar weer eens in een Jacobijner Noen -viering voorgaan (september, geloof ik). In de Grote Kerk in Leeuwarden. Thema dit seizoen: Het 11^e gebod. Welk gebod zou jij als voorganger graag willen toevoegen aan de tien geboden?

Nou, wat mij betreft deze: realiseer je die balk in jouw ogen. Verwijder hem steeds opnieuw.

Waar mensen zich dit realiseren en vanuit deze bewustwording in het leven staan, zal deze wereld steeds meer richting Koninkrijk van God veranderen. Dan kunnen we onze Stanleymessen thuis laten. En onze machinegeweren, drones en bommen eindelijk eens gaan omsmeden tot ploegscharen.

Het werkt ongekend bevrijdend als je je realiseert dat elk beeld van God ernaast zit.

En dat we allemaal een balk in onze ogen hebben, die we eruit kunnen verwijderen.

Het zou heel veel agressie in deze wereld wegnemen.

Je komt er ruimer door in het leven te staan.

Ontvankelijker voor de ander naast jou.

De ander niet tegenover, maar naast jou.

Je gaat open en wordt ontvankelijk ... voor de ander. Voor God,

amen.